

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЧЕТВЕРТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ КОНСОРЦІУМ
«ІНВЕСТИЦІЙНО-МЕТАЛУРГІЙНИЙ СОЮЗ» ПРОТИ
УКРАЇНИ»**

(Заява № 10640/05)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

26 червня 2018 року

Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у пункті 2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Координатор проектів в Україні

Global Affairs
Canada

Affaires mondiales
Canada

Переклад здійснено в межах проекту «Гарантування дотримання прав людини при здійсненні правосуддя» Координатора проектів ОБСЄ України за підтримки Міністерства міжнародних прав Канади та адвокатського об'єднання «Назар Кульчицький і Партнери».

У справі «Промислово-фінансовий консорціум «Інвестиційно-металургійний союз» проти України»

Європейський суд з прав людини (четверта секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Вінсент Е. Де Гаetano (Vincent A. De Gaetano), *Голова*,

Ганна Юдківська (Ganna Yudkivska),

Фаріс Вехабовіч (Faris Vehabović),

Егідіус Куріс (Egidijus Kūris),

Карло Ранцоні (Carlo Ranzoni),

Жорж Раварані (Georges Ravarani),

Марко Бошняк (Marko Bošnjak), *судді*,

та Маріалена Цірлі (Marialena Tsirli), *секретар секції*,

після наради за зачиненими дверима 5 червня 2018 року

виносить таке рішення, ухвалене того самого дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу порушено за заявою (№ 10640/05) проти України, поданою до Суду 22 березня 2005 року на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (надалі – «Конвенція») Промислово-фінансовим консорціумом «Інвестиційно-металургійний союз», українським спільним підприємством, розташованим у м. Києві, що має статус юридичної особи за законодавством України (надалі – «підприємство-заявник»).

2. Підприємство-заявника представляли пан В. Ясінський, голова ради директорів консорціуму, а також різні адвокати, на останніх етапах провадження – пан Дж. Рейнольдс (J. Reynolds) з юридичної фірми «Уайт енд Кейс ЛЛП» (White & Case LLP), головний офіс якої знаходиться в м. Лондон. Уряд України (надалі – «Уряд») представляв його Уповноважений, на останніх етапах провадження – пан І. Ліщина з Міністерства юстиції.

3. Підприємство-заявник переважно скаржилося за пунктом 1 статті 6 Конвенції на несправедливий судовий розгляд, за статтею 1 Протоколу № 1, що в результаті несправедливого судового розгляду його було позбавлено його власності, та на порушення статей 10, 11, 13, 14 та 18 Конвенції.

4. 1 грудня 2008 року заяву було комуніковано Уряду. Підприємство-заявник та Уряд подали свої письмові зауваження щодо заяви.

5. Письмове подання також надійшло від «АрселорМіттал Дуйсбург ГмбХ» (ArcelorMittal Duisburg GmbH), приватної компанії, що має статус юридичної особи за законодавством Німеччини,

клопотання якої про вступ у справу в якості третьої сторони, було задоволено діючим на той час Головою секції.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

A. Передісторія справи

1. Приватизація державного гірничо-металургійного комбінату «Криворіжсталь»

6. 6 серпня 2003 року Кабінет Міністрів прийняв рішення про приватизацію державного гірничо-металургійного комбінату «Криворіжсталь» (надалі – «Криворіжсталь»). На той час Криворіжсталь був одним із найбільших у світі виробників сталі, чисельність персоналу якого становила близько 60 000 осіб, а його частка в загальному обсязі виробництва металу в Україні складала близько 20%. 4 листопада 2003 року Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції включило Криворіжсталь до переліку об'єктів державної власності, що підлягають приватизації. Згодом Міністерство промислової політики та Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку прийняли необхідні рішення для забезпечення приватизації цього підприємства.

7. Підприємство-заявник було створене в квітні 2004 року дев'ятьма приватними підприємствами, п'ять із яких контролював А., один із лідерів «Партії регіонів». Члени цієї партії займали більшість посад у Кабінеті Міністрів у 2003-2004 рр., у тому числі посаду Прем'єр-міністра. Решта чотири компанії належали або контролювалися П., зятем Л. Кучми, другого Президента України, який займав цей пост з 19 липня 1994 року по 23 січня 2005 року.

8. 12 травня 2004 року Фонд державного майна (надалі – «Фонд») оголосив про проведення конкурсу з продажу пакета акцій Криворіжсталі у розмірі 93,02% статутного капіталу цього підприємства. Згідно з умовами конкурсу учасник конкурсу мав виробляти один мільйон тон вугілля українського походження та два мільйони тон сталі в Україні протягом кожного з останніх трьох років до початку конкурсу. Підприємство-заявник взяло участь у цьому конкурсі.

9. З шістьох пропозицій, поданих різними компаніями, Фонд обрав пропозиції підприємства-заявника та Консорціуму «Індустріальна

група», вирішивши, що саме ці компанії відповідають умовам конкурсу.

10. 14 червня 2004 року підприємство-заявника було визнано переможцем конкурсу. Того самого дня підприємство-заявник уклало з Фондом договір купівлі-продажу і сплатило за зазначені акції 4 260 000 000 гривень, що було еквівалентно приблизно 608 000 000 євро на той час. Акції було переведено на депозитний рахунок підприємства-заявника в «ІНГ Банку Україна».

11. 23 липня 2004 року підприємство-заявник призначило Т. для представництва його інтересів як власника акцій Криворіжсталі і виконання формальностей, пов'язаних із здійсненням передачі за договором від 14 червня 2004 року.

12. Не надавши жодних додаткових уточнень чи доказів, підприємство-заявник заявило, що воно вклало значні фінансові ресурси в Криворіжсталі в період перебування Криворіжсталі під його контролем.

2. Президентські вибори 2004 року та реприватизація Криворіжсталі

13. Законність та прозорість приватизації Криворіжсталі було оскаржено політичною опозицією, на чолі якої у 2004 році були пан В. Ющенко, пані Ю. Тимошенко та пан О. Мороз. У своїх публічних заявах всі вони звинувачували Президента Кучму, П. та А. у шахрайстві та закликали повернути підприємство у державну власність.

14. Під час передвиборчої президентської кампанії 2004 року це питання стало предметом дебатів між двома основними претендентами, паном Ющенком та паном Януковичем. Пан Янукович, кандидатуру якого відкрито підтримував Президент Кучма та А., наполягав на законності та справедливості приватизації Криворіжсталі.

15. З кінця листопада 2004 року по січень 2005 року прокотилася хвиля протестів безпосередньо після другого туру виборів 2004 року, які, згідно з численними повідомленнями національних і міжнародних спостерігачів, супроводжувалися масовою корупцією, залякуванням виборців та прямою фальсифікацією виборів. Ці події широко відомі як «Помаранчева революція».

16. За результатами повторного голосування 26 грудня 2004 року пан Янукович програв пану Ющенку, який 23 січня 2005 року став третім Президентом України. 24 січня 2005 року пані Тимошенко було призначено виконувачем обов'язків Прем'єр-міністра. 4 лютого 2005 року Верховна Рада затвердила новий склад очолюваного нею Кабінету Міністрів. «Партія регіонів» перейшла в парламентську опозицію.

17. За повідомленнями різних ЗМІ, що були надані підприємством-заявником, з січня по квітень 2005 року Президент Ющенко і Прем'єр-міністр Тимошенко публічно заявляли, що приватизація Криворіжсталі була незаконною і що підприємство буде повернуто державі і в подальшому перепродано.

18. Зокрема, в інтерв'ю 26 січня 2005 року Прем'єр-міністр Тимошенко заявила, що «українські підприємства, такі як «Криворіжсталь», які були нахабно вкрадені, мають бути повернуті державі».

19. 4 лютого 2005 року Президент Ющенко, звертаючись до Верховної Ради, заявив:

«...Я обіцяю, що ми проведемо чесну приватизацію цього року. Об'єкти, які вкрадені, будуть повернуті до держави, починаючи від Криворіжсталі ...»

20. 12 лютого 2005 року Кабінет Міністрів скасував своє рішення від 6 серпня 2003 року, яким було розпочато приватизацію Криворіжсталі. 15 лютого 2005 року Фонд також скасував свої рішення щодо приватизації.

21. 8 червня 2005 року Криворіжсталь перейшла під контроль держави, згідно з рішеннями господарських судів, які визнали приватизацію Криворіжсталі незаконною (див. пункти 51-53 та 56-57 нижче). Постановою від 11 червня 2005 року Кабінет Міністрів визнав договір від 14 червня 2004 року недійсним та вилучив акції Криворіжсталі у підприємства-заявника.

22. У невстановлену дату кошти, сплачені за акції підприємства у 2004 році, були повернуті підприємству-заявнику.

23. Двома постановами від 23 червня 2005 року Кабінет Міністрів розпочав процедуру нового продажу 93,02% акцій Криворіжсталі. 9 серпня 2005 року Кабінет Міністрів погодив умови конкурсу. Наступного дня було офіційно оголошено про проведення конкурсу.

24. Підприємство-заявник не брало участі у конкурсі. Натомість воно оскаржило постанови органів влади, прийняті в лютому та червні 2005 року, до господарських судів та судів загальної юрисдикції, але безуспішно. Підприємство-заявник не надало жодних додаткових подробиць щодо цих проваджень.

25. 24 жовтня 2005 року конкурс було завершено проведенням аукціону, який транслиювався наживо провідними телеканалами. Компанію «Міттал Стіл Німеччина ГмбХ» (Mittal Steel Germany GmbH) було визнано переможцем конкурсу. 28 жовтня 2005 року вона уклала з Фондом договір купівлі-продажу і стала власником 93,02% акцій Криворіжсталі за ціною 24 200 000 000 грн., що на той час було еквівалентно приблизно 3 964 021 752 євро. Згодом правонаступником компанії «Міттал Стіл Німеччина ГмбХ» (Mittal Steel Germany GmbH) стала компанія «АрселорМіттал Дуйсбург ГмбХ» (ArcelorMittal

Duisburg GmbH), яка, відповідно до документів, наданих цією компанією, інвестувала значні кошти в Криворіжсталь.

3. Події після виборів 2004 року стосовно одного з власників підприємства-заявника

26. За інформацією підприємства-заявника, після виборів 2004 року А. став об'єктом нападок через свої політичні погляди та приналежність. Зокрема, компанії, що перебували у його власності чи під його контролем, були піддані численним перевіркам з боку органів влади. За неофіційною інформацією, органи влади намагалися націоналізувати деякі з цих підприємств, проте безуспішно. Підприємство-заявник надало копії декількох клопотань до національних органів влади, поданих третіми особами з метою запобігти націоналізації цих підприємств.

В. Проведення у судах загальної юрисдикції, ініційовані приватними особами

1. Проведення, ініційовані Н., С., та Х.

27. 28 травня, 3 та 11 червня 2004 року, відповідно, три приватні особи, адвокат Н., що практикує в м. Києві, і народні депутати С. та Х., звернулися до Голосіївського районного суду м. Києва з трьома окремими адміністративними скаргами на рішення Фонду та Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо організації конкурсу 2004 року, стверджуючи, що ці рішення порушують право кожного громадянина на участь у приватизації державного майна.

28. У невизначену дату голова Апеляційного суду м. Києва передав справу на розгляд Печерського районного суду м. Києва (надалі – «Печерський суд»). Окремими рішеннями від 8 та 14 червня 2004 року останній відмовив у розгляді цих скарг і видав постанову про негайне примусове виконання своїх рішень. Жодної копії цих рішень Суду надано не було.

29. 2 серпня 2004 року Апеляційний суд м. Києва частково змінив рішення від 8 та 14 червня 2004 року, виключивши з них положення про їх негайне примусове виконання.

2. Проведення, ініційоване І. та Н.

30. 14 червня 2004 року І., приватна особа, та Н. звернулися до Шевченківського районного суду м. Києва з позовом до Фонду, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку та «ІНГ Банку Україна», оскаржуючи законність їхніх рішень та дій, пов'язаних із

приватизацією Криворіжсталі. У невизначену дату справу було передано на розгляд Печерського суду.

31. За заявою позивачів підприємство-заявника було залучено до участі у справі в якості третьої особи. Листами від 20 жовтня та 25 листопада 2004 року прокурор Печерського району звернувся до суду з клопотанням про участь у справі для представництва інтересів І. та держави. Його клопотання було задоволено.

С. Провадження в господарських судах, ініційовані Консорціумом «Індустріальна група»

32. 25 червня 2004 року Консорціум «Індустріальна група», який програв конкурс у 2004 році, ініціював провадження у Господарському суді м. Києва за позовом до підприємства-заявника, Фонду, Міністерства промислової політики та Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, оскаржуючи законність рішень органів влади, прийнятих у зв'язку з приватизацією Криворіжсталі, та договору від 14 червня 2004 року. Він стверджував, що конкурс, проведений у 2004 році, був незаконним і нечесним.

33. Зокрема, Консорціум «Індустріальна група» заявив, що акції Криворіжсталі були випущені з порушенням законодавства; що про проведення конкурсу не було своєчасно оголошено; що умови конкурсу були надто обмежувальними, звуживши, таким чином, коло потенційних учасників та порушивши передбачене законодавством право кожного громадянина на участь у приватизації державного майна; що акції мали продаватися на фондовій біржі; та що сукупна сума його пропозиції, включаючи грошові кошти, які він планував інвестувати в Криворіжсталь, була вищою за суму, сплачену підприємством-заявником за акції цього комбінату. Консорціум також стверджував, що через те, що скарги трьох приватних осіб на рішення щодо організації конкурсу у 2004 році перебували на розгляді в судах з травня по червень 2004 року, будь-яке рішення, прийняте в період з 8 по 14 червня 2004 року стосовно конкурсу, було недійсним.

34. 5 липня 2004 року підприємство-заявник звернулося до суду з зустрічним позовом до інших сторін у справі, в якому просило суд визнати за ним право на 93,02% акцій Криворіжсталі.

35. Процесуальною ухвалою від 20 липня 2004 року Господарський суд м. Києва залучив до участі у справі Генеральну прокуратуру і зобов'язав її призначити свого представника для участі у судовому розгляді. Незважаючи на цю ухвалу, у 2004 році жоден прокурор не з'явився в засідання Господарського суду м. Києва чи Вищого господарського суду.

36. Криворіжсталь брала участь у справі в якості третьої особи.

37. 19 серпня 2004 року Господарський суд м. Києва, ретельно розглянувши доводи Консорціуму «Індустріальна група», відхилив їх як необґрунтовані і постановив, що приватизація Криворіжсталі була проведена відповідно до чинного законодавства. Суд встановив, зокрема, що права громадян на участь у приватизації не були обмежені, оскільки вони мали можливість створювати підприємства та брати участь у конкурсі через них. Він також зазначив, що скарги приватних осіб на конкурс були подані з порушенням законодавства, а, отже, не мали призупиняючої дії. Після цього суд підтвердив майнові права підприємства-заявника на акції Криворіжсталі і заборонив відповідачам вчиняти будь-які дії, які б порушували ці права.

38. Консорціум «Індустріальна група» подав касаційну скаргу до Вищого господарського суду.

39. 22 жовтня 2004 року Вищий господарський суд провів засідання у присутності представників сторін і залишив без змін рішення від 19 серпня 2004 року. Сторони не оскаржували рішення від 22 жовтня 2004 року до Верховного Суду.

40. 7 лютого 2005 року Генеральний прокурор звернувся до Верховного Суду з касаційною скаргою в інтересах держави, стверджуючи, що оскаржувані рішення Господарського суду м. Києва та Вищого господарського суду стосувалися прав та обов'язків Кабінету Міністрів. Генеральний прокурор клопотав про поновлення строку для подання його скарги, стверджуючи, без надання додаткових уточнень, що він пропустив встановлений строк через те, що дізнався про рішення від 22 жовтня 2004 року лише під час вивчення скарги С., поданої до Генерального прокурора. За словами Уряду, Генеральна прокуратура отримала цю скаргу 30 грудня 2004 року, і в ній переважно оскаржувалося рішення Вищого господарського суду від 22 жовтня 2004 року.

41. У своїй скарзі Генеральний прокурор переважно оскаржував застосування законодавства Господарським судом м. Києва та Вищим господарським судом і стверджував, що рішення цих судів суперечили рішенням Верховного Суду, прийнятому в аналогічній справі. Він також стверджував, що ці суди не залучили до участі у провадженні Кабінет Міністрів при тому, що предмет спору стосувався його функцій згідно з відповідними положеннями про приватизацію.

42. 17 лютого 2005 року Верховний Суд задовольнив клопотання про поновлення строку та відкрив провадження для розгляду касаційної скарги Генерального прокурора по суті. Копії цієї процесуальної ухвали Суду надано не було.

43. 1 березня 2005 року Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу Генерального прокурора, скасував рішення судів нижчих інстанцій і направив справу на новий розгляд. Він встановив, що відповідно до законодавства України ані Консорціум «Індустріальна

група», ані підприємство-заявник не відповідали кваліфікаційним вимогам для участі у конкурсі 2004 року; що про проведення конкурсу не було своєчасно оголошено відповідно до вимог законодавства; та що суди нижчих інстанцій, задовольняючи зустрічний позов підприємства-заявника, неправильно застосували норми процесуального права, якими передбачалося, що зустрічний позов не може бути поданий одним відповідачем до іншого відповідача в одній справі.

44. 21 березня 2005 року заступник Генерального прокурора звернувся до Господарського суду м. Києва, до якого було передано справу, з позовом в інтересах держави та від імені Фонду до підприємства-заявника, Міністерства промислової політики та Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. У своєму позові він вимагав скасувати рішення про приватизацію Криворіжсталі та договір від 14 червня 2004 року. Крім того, він вимагав повернути акції Криворіжсталі Фонду і просив суд вилучити зазначені акції в якості тимчасового заходу до остаточного вирішення спору.

45. Заступник Генерального прокурора стверджував, що конкурс, проведений у 2004 році, був незаконним і нечесним, зокрема в частині умов, яким мали відповідати потенційні учасники. Він також заявив, що учасники конкурсу, пропозиції яких було обрано, не відповідали вимогам законодавства для участі в цьому конкурсі.

46. 23 березня 2005 року суд провів закрите засідання, на якому прийняв рішення про відкриття провадження і запропонував сторонам надати свої доводи у справі. Він також призначив наступне засідання на 1 квітня 2005 року.

47. Ухвалою від 1 квітня 2005 року суд залучив «ІНГ Банк Україна», в якому були розміщені спірні акції, до участі у справі в якості відповідача. Було задоволено клопотання Генеральної прокуратури про участь у справі в якості третьої особи від імені Кабінету Міністрів.

48. 15 квітня 2005 року підприємство-заявник звернулося до суду з клопотанням про допуск представників ЗМІ на судові засідання у цій справі. Суд відхилив це клопотання, дійшовши висновку, що представники ЗМІ не отримали офіційного дозволу від адміністрації суду.

49. Зрештою, представники ЗМІ отримали необхідний дозвіл і були присутні на судових засіданнях.

50. 21 квітня 2005 року копію рішення Печерського суду від 21 квітня 2005 року (див. пункт 83 нижче) було долучено до матеріалів справи і досліджено судом у судовому засіданні того самого дня.

51. 22 квітня 2005 року суд виніс рішення у цій справі, яким задовольнив вимоги Консорціуму «Індустріальна група» та Генеральної прокуратури, які, як було встановлено судом, були

однаковими за своїм характером. Він скасував рішення органів влади про приватизацію 2004 року та договір від 14 червня 2004 року і зобов'язав Фонд повернути грошові кошти, сплачені підприємством-заявником за акції Криворіжсталі. Суд залишив зустрічний позов підприємства-заявника без задоволення і зобов'язав повернути акції Фонду і сплатити державі 1 903 грн., що на той час було еквівалентно приблизно 291 євро, для відшкодування судових витрат.

52. Суд постановив, що Фонд своєчасно не опублікував оголошення про проведення конкурсу; що він незаконно запровадив умову стосовно виробництва вугілля та сталі; що Фонд не визначив конкретні умови продажу певної кількості акцій Криворіжсталі поза конкурсом; що рішення, прийняті Фондом в період з 8 по 14 червня 2004 року стосовно конкурсу, були недійсними, оскільки в той період на розгляді в судах перебували скарги трьох приватних осіб на рішення щодо організації конкурсу 2004 року; та що підприємство-заявник і Консорціум «Індустріальна група» незаконно були допущені до участі в конкурсі.

53. Процесуальною ухвалою від 28 квітня 2005 року суд вилучив спірні акції. Того самого дня виконавчою службою було відкрито виконавче провадження щодо примусового виконання зазначеної ухвали.

54. Підприємство-заявник оскаржило рішення від 22 квітня 2005 року та ухвалу від 28 квітня 2005 року. Згідно з текстом рішення Київського апеляційного господарського суду від 2 червня 2005 року (див. пункт 56 нижче), підприємство-заявник стверджувало, що Господарським судом м. Києва було неправильно встановлено обставини справи і неправильно застосовано норми законодавства. Крім того, підприємство-заявник оскаржило законність дій представників виконавчої служби щодо примусового виконання ухвали від 28 квітня 2005 року. Копії апеляційної скарги підприємства-заявника Суду надано не було.

55. В рамках апеляційного провадження підприємство-заявник просило Київський апеляційний господарський суд зупинити провадження у господарських судах до закінчення проваджень у судах загальної юрисдикції (див. пункти 81-87 нижче). Суд відмовив в задоволенні цього клопотання на тій підставі, що останні зазначені провадження не мали вирішального значення для вирішення господарської справи.

56. 2 червня 2005 року Київський апеляційний господарський суд частково змінив рішення від 22 квітня 2005 року. Зокрема, він дійшов висновку, що в задоволенні позовних вимог Консорціуму «Індустріальна група» має бути відмовлено, оскільки консорціум не відповідав вимогам для участі у конкурсі 2004 року. Апеляційну скаргу підприємства-заявника було відхилено як необґрунтовану.

57. Тим самим рішенням апеляційний суд скасував ухвалу від 28 квітня 2005 року через недотримання норм процесуального права і відмовився розглядати скарги підприємства-заявника на судових виконавців на тій підставі, що це питання не підпадало під його юрисдикцію. Крім того, суд постановив вилучити акції Криворіжсталі для забезпечення вимог Генеральної прокуратури.

58. Підприємство-заявник подало касаційну скаргу. Копії касаційної скарги Суду надано не було.

59. 21 липня 2005 року Вищий господарський суд відхилив касаційну скаргу підприємства-заявника у зв'язку з її необґрунтованістю.

60. 31 серпня 2005 року колегія у складі трьох суддів Верховного Суду відхилила наступну касаційну скаргу підприємства-заявника. Копії цієї скарги Суду надано не було.

61. Під час провадження у господарських судах з лютого по червень 2005 року підприємство-заявник неодноразово оскаржувало недотримання принципу безсторонності суддями та судами, які розглядали його справу, стверджуючи, що вони ухвалювали свої рішення та діяли під впливом вищих посадових осіб держави. Згідно з текстом рішення Господарського суду м. Києва від 22 квітня 2005 року та рішення Київського апеляційного господарського суду від 2 червня 2005 року (див. пункти 51-52 та 56-57 вище), процесуальні клопотання підприємства-заявника було відхилено як необґрунтовані. Жодних додаткових пояснень з цього приводу судами надано не було.

D. Офіційні заяви стосовно проваджень у господарських судах, ініційованих Консорціумом «Індустріальна група»

62. Після 1 березня 2005 року і поки справа підприємства-заявника перебувала на розгляді в господарських судах, Президент і Прем'єр-міністр зробили низку офіційних заяв стосовно проваджень. Підприємство-заявник надало різні повідомлення ЗМІ, в яких було відтворено ці заяви та/або розтлумачено їх зміст. Уряд стверджував, що в деяких повідомленнях зміст зазначених заяв було передано неточно. Зокрема, Уряд послався на повідомлення стосовно прес-конференції Прем'єр-міністра, що відбулася 5 квітня 2005 року, на якій Прем'єр-міністр зробила заяви щодо того, коли може закінчитися триваюче провадження у Господарському суді м. Києва.

63. За низкою інших повідомлень ЗМІ, на прес-конференції 11 квітня 2005 року Прем'єр-міністр заявила:

«... Об'єкти, такі як Криворіжсталь... Я вважаю, що сьогодні [влада] бере участь у судовому провадженні щодо повернення цих активів державі. Ми впевнені в тому, що маємо чітку позицію [щодо справи], і ці підприємства будуть повернуті державі...»

В інтерв'ю 14 квітня 2005 року Президент заявив:

«... Якщо власники добровільно не йдуть на зустріч, ми йдемо правовим шляхом до кінця і виграємо її [справу], безсумнівно. [Проте] це займе декілька місяців...

Об'єкт вкрадено, і ціна цієї крадіжки складає декілька мільярдів доларів [США]. Для мене це є фактом...

Ми готуємо умови нового конкурсу...»

64. 23 квітня 2005 року, коментуючи можливість оскарження підприємством-заявником судового рішення від 22 квітня 2005 року, Прем'єр-міністр заявила:

«... Це буде важливе рішення апеляційного [суду]. Воно свідчитиме не лише про об'єктивність суду, але й про [минулі] переговори за зачиненими дверима між різними представниками влади та бізнесу...»

Е. Провадження у судах загальної юрисдикції, ініційовані Консорціумом «Індустріальна група»

65. В липні 2004 року Консорціум «Індустріальна група» ініціював провадження у Печерському суді за позовом до підприємства-заявника, Фонду, Міністерства промислової політики та Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, оскаржуючи законність рішень органів влади, прийнятих у зв'язку з приватизацією Криворіжсталі, та договору від 14 червня 2004 року. Консорціум «Індустріальна група» спирався переважно на ті самі обставини і міркування, які зазначаються в його позовах, поданих до господарських судів. Його позови, що розглядалися в судах загальної юрисдикції, містили додатковий елемент – оскарження правомірності призначення Т. 23 липня 2004 року представником підприємства-заявника в рамках проваджень, що мали місце після проведення конкурсу 2004 року.

66. Т. брав участь у провадженнях в якості відповідача. Криворіжсталь брала участь у провадженнях в якості третьої особи.

67. 25 серпня 2004 суд ухвалив рішення, яким відмовив в задоволенні позовних вимог Консорціуму «Індустріальна група». Суд мотивував своє рішення здебільшого такими ж підставами, які були викладені в рішенні Господарського суду м. Києва від 19 серпня 2004 року (див. пункт 37 вище).

68. 1 та 27 грудня 2004 року, відповідно, Апеляційний суд м. Києва та колегія у складі трьох суддів Верховного Суду залишили без змін рішення від 25 серпня 2004 року.

69. 9 лютого 2005 року Н. звернулася до Печерського суду з заявою про перегляд вищезгаданої справи у зв'язку з нововиявленими обставинами. Зокрема, вона аргументувала, що висновки щодо права

кожного громадянина на участь у приватизації державного майна, які містилися в судовому рішенні від 25 серпня 2004 року, суперечили рішенню Конституційного Суду від 1 грудня 2004 року (див. пункт 99 нижче). Вона також стверджувала, що судам не було відомо про те, що рішення Печерського суду від 8 та 14 червня 2004 року були оскаржені в апеляційному порядку, а, отже, вони ще не були остаточними до 2 серпня 2004 року.

70. Заяву Н. розглядав той самий суддя Печерського суду, який слухав справу в рамках основного провадження.

71. Телеграмою від 15 лютого 2005 року суд повідомив підприємство-заявника, що судові засідання відбудеться наступного дня на прохання Н.

72. 15 лютого 2005 року підприємство-заявник подало до суду клопотання про ознайомлення з матеріалами справи. В задоволенні клопотання було відмовлено.

73. 16 лютого 2005 року відбулося судове засідання для розгляду заяви Н. по суті. Консорціум «Індустріальна група», Т., Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку і Криворіжсталь, які були сторонами основного провадження, не брали участі у цьому засіданні.

74. Представники підприємства-заявника заявили клопотання про відкладення розгляду справи для ознайомлення з матеріалами справи та перенесення судового засідання на тій підставі, що їх не було поінформовано про суть заяви до початку судового засідання і, відповідно, вони не мали змоги підготуватися до нього. Вони також заявили відвід судді, який розглядав справу, поставивши під сумнів його безсторонність.

75. Суддя відхилив клопотання представників підприємства-заявника і зачитав заяву Н.

76. Представники підприємства-заявника заперечили проти заяви, стверджуючи, що Н. не мала права просити перегляду справи, оскільки вона не була стороною первісного провадження і не існувало нововиявлених обставин чи інших підстав для поновлення проваджень.

77. Представники підприємства-заявника не отримали копії заяви ані до, ані під час судового засідання.

78. 17 лютого 2005 року суд задовольнив заяву. Він встановив, що право кожного громадянина, у тому числі Н., на участь у приватизації та на оскарження її законності, було підтверджено рішенням Конституційного Суду від 1 грудня 2004 року. Він також постановив, що ухвала від 8 червня 2004 року стосовно скарги Н. щодо конкурсу 2004 року ще не набрала чинності у той час, коли відбувався конкурс, а, отже, вона не могла бути однією з підстав для відмови в задоволенні вимог Консорціуму «Індустріальна група».

79. Суд скасував своє рішення від 25 серпня 2004 року і постановив, що рішення судів вищих інстанцій від 1 та 27 грудня 2004 року втратили чинність.

80. У невизначену дату справу було передано на новий розгляд до іншого судді Печерського суду.

Г. Об'єднане провадження в судах загальної юрисдикції

81. 28 лютого 2005 року, після розгляду заяви Н., Печерський суд вирішив об'єднати в одне провадження позовні вимоги І. та Н. та Консорціуму «Індустріальна група» (див. пункти 30 та 65 вище), дійшовши висновку, що вони носили однаковий характер і стосувалися тих самих відповідачів.

82. У невизначену дату підприємство-заявник звернулося до того ж суду із заявою про перегляд ухвали від 17 лютого 2005 року у зв'язку з нововиявленими обставинами.

83. 21 квітня 2005 року суд задовольнив заяву підприємства-заявника, скасував ухвалу від 17 лютого 2005 року та відхилив заяву Н. від 9 лютого 2005 року на тій підставі, що вона не брала участі у первісному провадженні за позовом Консорціуму «Індустріальна група».

84. Окремою ухвалою від тієї ж дати суд відмовив у задоволенні позовних вимог І. та Н., встановивши, що вони не брали участі у конкурсі 2004 року і що їхні вимоги щодо предмета позову були необґрунтованими. Суд встановив, що їхні позовні вимоги становили завуальовану спробу врегулювати спір між юридичними особами, які підпадали під юрисдикцію господарських судів.

85. Рішеннями від 20 та 27 липня 2005 року Апеляційний суд м. Києва скасував ухвалу від 21 квітня 2005 року, зазначивши, що у зв'язку з нововиявленими обставинами ухвала від 17 лютого 2005 року не підлягала перегляду та що, з урахуванням статті 6 Конвенції, Печерський суд незаконно обмежив право І. та Н. на доступ до суду.

86. 15 жовтня 2007 року Апеляційний суд Донецької області, діючи як касаційна інстанція, залишив рішення від 20 та 27 липня 2005 року без змін.

87. Справу було передано до Печерського суду, який рішенням від 6 лютого 2008 року відмовився розглядати позов Консорціуму «Індустріальна група» через неявку його представників у судові засідання.

88. Жодної апеляційної скарги на рішення від 6 лютого 2008 року подано не було. За словами Уряду, на підставі цього рішення об'єднане провадження в судах загальної юрисдикції було припинено. Підприємство-заявник не оскаржувало цього рішення.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ПРАКТИКА

A. Господарський процесуальний кодекс 1991 року в редакції, чинній на момент подій, що розглядаються

89. Статтею 53 цього Кодексу передбачалося, що, за заявою сторони, прокурора чи зі своєї ініціативи суд може визнати причину пропуску встановленого законом процесуального строку поважною і відновити пропущений строк.

90. Згідно зі статтями 111-11, 111-14 та 111-16, рішення Вищого господарського суду мало законну силу після його винесення, але сторони у справі і Генеральний прокурор мали право оскаржити його у касаційному порядку до Верховного Суду протягом одного місяця з дня його прийняття.

91. Статтею 111-15 передбачалося, що Верховний Суд розглядає касаційні скарги, якщо вони подані з таких підстав: (i) з мотивів застосування Вищим господарським судом України закону чи іншого нормативно-правового акта, що суперечить Конституції; (ii) у разі невідповідності оскаржуваної постанови рішенням Верховного Суду України чи Вищого суду іншої спеціалізації з питань застосування норм матеріального права; (iii) через різне застосування Вищим господарським судом України одного й того ж положення закону чи іншого нормативно-правового акта у аналогічних справах; (iv) з мотивів невідповідності постанови міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; та (v) на підставі визнання оскаржуваної постанови міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, такою, що порушує міжнародні зобов'язання України.

92. Відповідно до статті 111-19 Верховний Суд мав право скасувати постанову Вищого господарського суду у разі її невідповідності Конституції України чи міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, чи у разі іншого неправильного застосування норм матеріального права. Постанова Верховного Суду була остаточною і оскарженню не підлягала (стаття 111-20).

B. Цивільний процесуальний кодекс 1963 року (втратив чинність з 1 вересня 2005 року)

93. Як зазначено в статті 4 цього Кодексу, усяка заінтересована особа мала право звернутись до суду за захистом порушеного або оспорюваного права чи охоронюваного законом інтересу.

94. Статтею 248-1 Кодексу встановлено, що громадянин мав право звернутися до суду із скаргою, якщо він вважав, що рішенням, дією або бездіяльністю органу державної влади, органу місцевого самоврядування, посадової і службової особи порушено його права, свободи чи законні інтереси. Відповідно до статті 248-4 подання такої скарги до суду зупиняло виконання оскарженого акта.

95. Згідно зі статтею 347-2 цього Кодексу, рішення і ухвали судів першої, апеляційної та касаційної інстанції могли бути переглянуті у зв'язку з нововиявленими обставинами. Тією ж статтею було визначено п'ять підстав для такого перегляду: (i) істотні для справи обставини, що не були і не могли бути відомі заявникові; (ii) завідомо неправдиві показання свідка, завідомо неправильні висновки експертів, завідомо неправильний переклад, фальшивість документів або речових доказів, що потягло за собою ухвалення незаконного рішення, що встановлено вироком суду, який набрав законної сили; (iii) злочинні дії сторін, інших осіб, які брали участь у справі, чи злочинні діяння суддів, вчинені при розгляді даної справи, встановлені вироком суду, що набрав законної сили; (iv) скасування рішення, вироку або ухвали (постанови) суду чи постанови іншого органу, що стали підставою для постановлення цього рішення, цієї ухвали; та (v) визнання неконституційним закону, який був застосований судом при вирішенні справи.

96. Статтею 347-3 Кодексу передбачалося, що заяви про перегляд рішень і ухвал у зв'язку з нововиявленими обставинами могли подати сторони, інші особи, які беруть участь у справі, та прокурор протягом трьох місяців з дня встановлення обставини, що є підставою для їх перегляду.

97. Згідно зі статтею 347-6, заяву про перегляд суд мав розглядати у судовому засіданні, про яке мали бути повідомлені сторони, інші особи, які беруть участь у справі, та прокурор. Їх неявка не вважалася перешкодою для розгляду заяви судом. У разі задоволення судом заяви і скасування рішення чи ухвали справа мала розглядатися судом у порядку, встановленому цим Кодексом.

98. Відповідно до статті 347-7 Кодексу ухвала суду про задоволення заяви про перегляд рішення або ухвали у зв'язку з нововиявленими обставинами вважалася остаточною і оскарженню не підлягала.

С. Рішення Конституційного Суду від 1 грудня 2004 року

99. У відповідних положеннях рішення Конституційного Суду зазначено таке:

«1. Народні депутати України звернулися до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення поняття «охоронюваний законом

інтерес», що вживається у частині першій статті 4 Цивільного процесуального кодексу ..., а також [офіційне] роз'яснення, «чи стосується це поняття інтересу фізичної особи - акціонера акціонерного товариства, що звертається до суду за захистом порушених прав акціонерного товариства, ..., враховуючи ту обставину, що внаслідок порушених прав акціонерного товариства порушуються також права акціонера[-ів] цього товариства, закріплені у чинному законодавстві України та/або статуті товариства».

...

Конституційний Суд вирішив:

1. Поняття «охоронюваний законом інтерес» ... треба розуміти як прагнення до користування конкретним матеріальним та/або нематеріальним благом, ... [прагнення], що є самостійним об'єктом судового захисту та інших засобів правової охорони з метою задоволення індивідуальних і колективних потреб, які не суперечать Конституції і законам України, суспільним інтересам, [принципам] справедливості, добросовісності, розумності та іншим загальноправовим засадам.

2. В аспекті поставленого у конституційному поданні питання положення частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України треба розуміти так, що акціонер може захищати свої права та охоронювані законом інтереси шляхом звернення до суду у випадку їх порушення, оспорування чи невизнання самим акціонерним товариством, [акціями якого він володіє], органами чи іншими акціонерами цього товариства.

Порядок судового захисту порушених будь-ким, у тому числі й третіми особами, прав та охоронюваних законом інтересів акціонерного товариства, які не можуть вважатися тотожними простій сукупності індивідуальних ... інтересів його акціонерів, визначається законом.

...»

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 ТА СТАТТІ 13 КОНВЕНЦІЇ

100. У своїй первісній заяві від 22 березня 2005 року, яку пізніше було уточнено 21 червня 2005 року, підприємство-заявник скаржилося на порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції, стверджуючи, що після виборів 2004 року судовий розгляд щодо конкурсу 2004 року у судах загальної юрисдикції та господарських судах був несправедливим.

101. По-перше, за словами підприємства-заявника, під час зазначеного судового розгляду не було дотримано принципу правової визначеності з огляду на (i) скасування остаточного рішення Печерського суду від 25 серпня 2004 року та рішень Апеляційного суду м. Києва і Верховного Суду від 1 та 27 грудня 2004 року; (ii)

перегляд його справи після оскарження Генеральним прокурором, який не був стороною у справі, після прийняття остаточного рішення Вищим господарським судом 22 жовтня 2004 року; (iii) неврахування Господарським судом м. Києва та Апеляційним господарським судом висновків, що містилися в рішенні Печерського суду від 25 серпня 2004 року стосовно тих самих сторін, фактів та доводів; та (iv) суперечливі підходи до тлумачення відповідного національного законодавства господарськими судами та судами загальної юрисдикції, що розглядали його справи.

102. По-друге, підприємство-заявник стверджувало, що судове провадження з перегляду його справи в Печерському суді в лютому 2005 року було несправедливим. Зокрема, воно скаржилося на те, що клопотання про поновлення провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами було подано особою, яка не брала участі в основному провадженні, та що не існувало підстав для поновлення справи. Крім того, підприємство-заявник стверджувало, що Печерським судом не було дотримано принципу процесуальної рівності сторін при розгляді зазначеного клопотання, оскільки адвокатів підприємства-заявника не було негайно повідомлено про судові засідання, призначене на 16 лютого 2005 року, чи надано копію клопотання про поновлення провадження або документів на підтвердження цього клопотання. Внаслідок цього, вони не мали змоги підготуватися до зазначеного судового засідання і ефективно висловлювати свою позицію по суті клопотання.

103. По-третє, підприємство-заявник зауважило, що провадження у Верховному Суді в період з лютого по березень 2005 року також було несправедливим, стверджуючи, що касаційна скарга Генерального прокурора була розглянута по суті, незважаючи на те, що її було подано з пропуском процесуального строку.

104. По-четверте, підприємство-заявник стверджувало, що його адвокати не мали можливості навести свої доводи під час судового розгляду 23 березня 2005 року в Господарському суді м. Києва, що в судові засідання не були допущені представники ЗМІ та що рішення від 22 квітня 2005 року було необґрунтованим.

105. По-п'яте, підприємство-заявник стверджувало, що суди, які розглядали його справи після проведення виборів 2004 року, не були безсторонніми та незалежними і що їхні рішення, які були винесені не на користь підприємства-заявника, були політично мотивовані та прийняті під впливом високопоставлених державних службовців. Роблячи офіційні заяви стосовно триваючих проваджень, органи влади порушили статтю 6 Конвенції.

106. У своєму поданні 19 березня 2008 року підприємство-заявник також скаржилося на відмову в задоволенні його заяви про перегляд рішення Печерського суду від 17 лютого 2005 року, на те, що органи

влади не повідомили його про проведення судового засідання 21 липня 2005 року у Вищому господарському суді, а також на те, що судовий розгляд проводився за відсутності його адвокатів.

107. У своєму поданні від 7 липня 2009 року підприємство-заявник також скаржилося на порушення принципу безсторонності під час поновленого провадження в його справі, оскільки органи державної влади скасували свої рішення стосовно початку і проведення процесу приватизації Криворіжсталі в той період, коли ще тривали зазначені судові провадження (див. пункт 20 вище).

108. Суд вважає, що скарги підприємства-заявника мають бути розглянуті за пунктом 1 статті 6 Конвенції, відповідні положення якої передбачають таке:

«Кожен має право на справедливий ... розгляд його справи ... незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру».

А. Щодо прийнятності

109. Перш за все, Суд зауважує, що скарги підприємства-заявника по своїй суті стосуються порядку розгляду судами загальної юрисдикції і господарськими судами спору щодо законності приватизації Криворіжсталі після виборів 2004 року. Підприємство-заявник скаржилося на три основні моменти: (i) скасування остаточних рішень у його справах і подальше поновлення проваджень у лютому 2005 року; (ii) стверджувану суперечливість прийнятих судами рішень після поновлення проваджень; та (iii) стверджуване порушення принципів незалежності та безсторонності. Суд спершу розгляне питання прийнятності зазначених вище скарг, а вже потім – питання прийнятності інших скарг підприємства-заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції стосовно несправедливості судового розгляду.

1. Скасування остаточних рішень і поновлення проваджень

(а) Доводи сторін

110. Уряд стверджував, що пункт 1 статті 6 Конвенції не застосовується до цих проваджень, оскільки вони не мали вирішального значення для цивільних прав та обов'язків підприємства-заявника. Зокрема, рішення господарських судів від 19 серпня та 22 жовтня 2004 року, а також рішення судів загальної юрисдикції від 25 серпня та 1 і 27 грудня 2004 року (див. пункти 37, 39, 67 та 68 вище), якими було відхилено позовні вимоги до підприємства-заявника, не змінили його правового статусу як власника Криворіжсталі. Так само, скасування цих рішень не призвело до зміни його такого статусу. Крім того, зустрічний позов підприємства-заявника в рамках господарського

провадження не стосувався цього спору, оскільки він був поданий проти інших органів державної влади, які не оскаржували право власності підприємства-заявника на Криворіжсталь і які в процесуальному відношенні виступали співвідповідачами у справі підприємства-заявника.

111. Уряд далі аргументував, що підприємство-заявник не може стверджувати, що воно є потерпілим у цій частині своїх скарг, оскільки скасування судових рішень, про які йдеться, не призвело до зміни правового статусу підприємства-заявника як власника Криворіжсталі. Крім того, судами загальної юрисдикції було відмовлено в задоволенні позову Консорціуму «Індустріальна група» в лютому 2008 року (див. пункт 87 вище). До того ж, підприємство-заявник не могло стверджувати, що перебувало в стані невизначеності після скасування рішень господарських судів від 19 серпня та 22 жовтня 2004 року, оскільки ці рішення були переглянуті у звичайному касаційному порядку.

112. Підприємство-заявник стверджувало, що пункт 1 статті 6 Конвенції застосовувався до оскаржуваних проваджень, оскільки вони по своїй суті стосувалися його права власності на Криворіжсталь, а отже, і його прав та обов'язків цивільного характеру. Його право власності було прямо та опосередковано оскаржено, спочатку приватним підприємством, а потім – приватною особою і державою в особі Генерального прокурора. Результат проваджень мав вирішальне значення для права власності підприємства-заявника.

(b) Оцінка Суду

113. Суд повторює, що, для застосовності пункту 1 статті 6 Конвенції в його цивільному аспекті повинен мати місце спір стосовно «права цивільного характеру», про яке можна стверджувати, принаймні на спірних підставах, що воно визнається національним законодавством, незалежно від того, чи захищене таке право згідно з Конвенцією. Спір повинен бути справжнім та серйозним; він може стосуватися не лише фактичного існування права, але також і обсягу та порядку його реалізації; і, насамкінець, результат розгляду повинен безпосередньо мати вирішальне значення для такого права; при цьому тонкого зв'язку чи віддалених наслідків недостатньо для того, щоб пункт 1 статті 6 був застосовним (див., серед багатьох інших джерел, «Мікаллеф проти Мальти» (*Micallef v. Malta*) [ВП], № 17056/06, п. 74, ЄСПЛ 2009, та «Булуа проти Люксембургу» (*Boulois v. Luxembourg*) [ВП], № 37575/04, п. 90, ЄСПЛ 2012).

114. Повертаючись до цієї справи, Суд зауважує, що провадження в господарських судах і судах загальної юрисдикції стосувалися справжнього спору між різними сторонами стосовно законності рішень і договору, на підставі якого підприємство-заявник придбало акції

Криворіжсталі. Отже, вони мали вирішальне значення для вирішення питання щодо права підприємства-заявника на акції, яке було правом цивільного характеру в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції. Ці міркування не змінює той факт, що рішення судів, які зрештою було скасовано в лютому 2005 року, були винесені на користь підприємства-заявника і підтвердили його право власності на акції, або що скасування зазначених рішень не тягнуло за собою зміни правового статусу підприємства-заявника.

115. З огляду на вищезазначене, Суд доходить висновку, що пункт 1 статті 6 застосовувався до оскаржуваних проваджень. Відповідно, заперечення Уряду стосовно цього питання (див. пункт 110 вище) мають бути відхилені.

116. Оскільки Уряд стверджував, що підприємство-заявник не мало статусу потерпілого у зв'язку зі скасуванням рішень, ухвалених на його користь (див. пункт 111 вище), Суд вважає, що цей аргумент Уряду тісно пов'язаний із суттю цієї частини скарг підприємства-заявника. Відповідно, розгляд заперечень Уряду з цього приводу слід приєднати до розгляду заяви по суті.

117. Суд далі доходить висновку, що скарги підприємства-заявника на скасування остаточних рішень у його справах в лютому 2005 року не є явно необґрунтованими в розумінні підпункту (а) пункту 3 статті 35 Конвенції і не є неприйнятними з будь-яких інших підстав. Отже, вони мають бути визнані прийнятними.

2. Стверджувана невідповідність прийнятих судами рішень після поновлення проваджень

118. Оскільки підприємство-заявник скаржилося, що Господарський суд м. Києва та Апеляційний господарський суд не взяли до уваги висновки, що містилися в рішенні Печерського суду від 25 серпня 2004 року, Суд вважає, що ця скарга має розглядатися в контексті більш загальної скарги підприємства-заявника щодо того, що спір стосовно законності приватизації 2004 року розглядався судами в рамках двох «паралельних» судових проваджень (див. пункт 101 вище). Хоча існування декількох паралельних і взаємопов'язаних проваджень стосовно по суті одного і того ж правового питання потенційно може мати наслідки для дотримання принципу правової визначеності (див., наприклад, *«Муллаї та інші проти Албанії» (Mullai and Others v. Albania)*, № 9074/07, пп. 81, 86-88, від 23 березня 2010 року), Суд повторює свій висновок про те, що спір у даній справі було остаточно вирішено господарськими судами, і «паралельні» провадження в судах загальної юрисдикції зрештою було припинено (див. пункт 87 вище). Незважаючи на те, що підприємство-заявник стверджувало, що на певному етапі цих проваджень могла існувати якась невідповідність між рішеннями господарських судів та

рішеннями судів загальної юрисдикції, не було доведено, що це дійсно було так або що стверджувана невідповідність існувала доти, доки своє остаточне рішення з цього приводу не виніс Верховний Суд (див. пункт 60 вище).

119. Відповідно, цю частину скарг підприємства-заявника слід відхилити як таку, що є явно необґрунтованою згідно з підпунктом (а) пункту 3 та пунктом 4 статті 35 Конвенції.

3. Стверджуване недотримання гарантій незалежності та безсторонності

(а) Доводи сторін

(i) Уряд

120. Уряд стверджував, що підприємство-заявник не мало статусу потерпілого у зв'язку зі стверджуваним недотриманням гарантії безсторонності, оскільки (і) жодна така скарга не зазначалася в заяві та (ii) офіційні коментарі стосовно національних проваджень було зроблено особами, які не займали високих державних посад, в рамках передвиборчих дебатів.

121. Уряд далі доводить, що підприємство-заявник не вичерпало національні засоби юридичного захисту в контексті цієї частини заяви, оскільки воно не підняло питання щодо стверджуваної упередженості під час національних проваджень у судах вищих інстанцій.

122. Що стосується провадження у цьому Суді, Уряд зазначив, що в період з 31 серпня 2005 року по 28 лютого 2006 року, тобто протягом шести місяців з моменту остаточного вирішення справи підприємства-заявника Верховним Судом (див. пункт 60 вище), підприємство-заявник не заявило жодної скарги щодо упередженості судів. Скарги підприємства-заявника у цьому відношенні, які були заявлені ним у будь-який інший період, мали бути відхилені як такі, що подані з пропуском процесуального строку.

123. За словами Уряду, твердження підприємства-заявника щодо порушення гарантій незалежності та безсторонності не містили повної та об'єктивної інформації про зроблені політиками заяви стосовно оскаржуваних проваджень. Вони ґрунтувалися на повідомленнях ЗМІ, в яких було дано невірне тлумачення цих заяв, і деякі з цих заяв були невірно розтлумачені самим підприємством-заявником, зокрема, коли воно заявило, що, за словами Прем'єр-міністра, провадження «буде» завершено до певної дати (див. пункт 62 вище). Крім того, підприємство-заявник не змогло довести, яким чином заяви політиків вплинули на суди у даній справі. З цих підстав Уряд доводив, що твердження підприємства-заявника є явно необґрунтованими.

(ii) Підприємство-заявник

124. Підприємство-заявник підтримало свої скарги щодо того, що після виборів 2004 року господарські суди, які розглядали його справи, не були незалежними та безсторонніми, а їхні рішення були прийняті під впливом вищих посадових осіб держави.

125. Підприємство-заявник також стверджувало, що його скарги до Вищого господарського суду та Верховного Суду не надали ефективного засобу юридичного захисту, оскільки рішення Господарського суду м. Києва від 22 квітня 2005 року набуло чинності 2 червня 2005 року, а органи державної влади розпочали процес реприватизації ще до того, як суди вищих інстанцій розглянули його скарги.

(b) Оцінка Суду

126. Суд зауважує, що в тій частині, в якій скарги підприємства-заявника стосуються проваджень у судах загальної юрисдикції, підприємство-заявник більше не може стверджувати, що воно є «потерпілим» в розумінні статті 34 Конвенції, оскільки цивільні позови до нього не подавалися і, з цих причин, оскаржувані провадження були припинені в лютому 2008 року (див. пункт 87 вище). Звідси випливає, що ця частина скарг підприємства-заявника має бути відхилена відповідно до підпункту (а) пункту 3 статті 35 Конвенції (див., з відповідними змінами, *«Діліпак проти Туреччини» (Dilipak v. Turkey)*, № 29680/05, п. 32, від 15 вересня 2015 року, з подальшими посиланнями).

127. Що стосується скарг на порушення гарантій незалежності та безсторонності під час проваджень у господарських судах, Суд зауважує, що підприємство-заявник заявило ці скарги в своїй уточненій заяві від 21 червня 2005 року (див. пункт 105 вище). Ці скарги по своїй суті ґрунтувалися на різних повідомленнях ЗМІ, згідно з якими представниками української влади на найвищому рівні були зроблені офіційні заяви щодо результату цих проваджень ще до того, як ця справа була остаточно вирішена судами. Примітно, що ці заяви були зроблені Президентом і Прем'єр-міністром в січні, лютому та квітні 2005 року (див. пункти 17-19 та 62-64 вище). Отже, заперечення Уряду щодо наявності у підприємства-заявника статусу потерпілого має бути відхилене.

128. Суд далі зауважує, що Уряд не надав жодних доказів того, що оскаржувані повідомлення ЗМІ були або неправдивими, або невірно відтворювали зроблені заяви. Відповідно, заперечення Уряду з цього приводу (див. пункт 123 вище) також має бути відхилене.

129. Що стосується заперечення Уряду щодо невичерпання національних засобів юридичного захисту (див. пункт 121 вище), Суд зауважує, що підприємство-заявник подало ці скарги на порушення

принципу безсторонності до Господарського суду м. Києва та Київського апеляційного господарського суду. Зазначені суди відхилили ці скарги як необґрунтовані, жодним чином не мотивувавши своє рішення (див. пункт 61 вище). Навіть якщо припустити, що підприємство-заявник не підтримало ці скарги у Вищому адміністративному суді та Верховному Суді, відсутня інформація, яка б доводила, що стверджуване порушення принципу безсторонності могло бути усунене під час проваджень у цих судах. Так само, Уряд не надав конкретного прикладу на підтвердження того, що подібні скарги були усунуті в рамках зазначених проваджень (див., з відповідними змінами, «*«Совтрансавто-Холдинг» проти України» (Sovtransavto Holding v. Ukraine)* (ухв.), № 48553/99, від 27 вересня 2001 року). Таким чином, заперечення Уряду щодо невичерпання національних засобів юридичного захисту мають бути відхилені.

130. З огляду на вищенаведений висновок про те, що провадження в Вищому адміністративному суді та Верховному Суді не можуть надати жодного засобу юридичного захисту від стверджуваного порушення принципу безсторонності (див. пункт 129 вище), підприємству-заявнику не слід докоряти за те, що воно подало скарги, про які йдеться, до цього Суду 21 червня 2005 року, тобто ще до того, як вищезгаданими судами було прийнято остаточне рішення у цій справі (див. пункти 59 та 60 вище). У будь-якому випадку, відповідно до практики Суду, остання стадія вичерпання засобів юридичного захисту може бути досягнута після подання заяви, але до того, як Суд буде зобов'язаний проголосити своє рішення щодо питання прийнятності (див., наприклад, «*Язиджи та інші проти Туреччини» (Yazıcı and Others v. Turkey)* (№ 2), № 45046/05, п.18, від 23 квітня 2013 року, з подальшими посиланнями). Відповідно, Суд також відхиляє заперечення Уряду, спираючись на правило дотримання шестимісячного строку (див. пункт 122 вище).

131 В тій частині, в якій Уряд стверджував, що підприємство-заявник не змогло довести, яким чином ці заяви вплинули на суди (див. пункт 123 вище), це заперечення тісно пов'язане з суттю скарг підприємства-заявника. Отже, його слід приєднати до розгляду скарг по суті.

132 В цілому Суд доходить висновку, що скарги підприємства-заявника на порушення гарантій незалежності та безсторонності під час проваджень в господарських судах у 2005 році не є явно необґрунтованими в розумінні підпункту (а) пункту 3 статті 35 Конвенції і не є неприйнятними з будь-яких інших підстав. Отже, вони мають бути визнані прийнятними.

4. Решта скарг підприємства-заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції

133. Підприємство-заявник скаржилося на різні процесуальні порушення, пов'язані з порядком розгляду його справи Господарським судом м. Києва в березні 2005 року. Проте воно не надало жодної копії своїх апеляційних скарг на рішення цього суду від 22 квітня 2005 року. Так само, підприємство-заявник не довело, що ці скарги були належним чином подані в рамках подальших проваджень у судах вищих інстанцій. Відповідно, ці скарги мають бути відхилені через невичерпання національних засобів юридичного захисту згідно з пунктами 1 та 4 статті 35 Конвенції.

134. Суд зауважує, що скарги підприємства-заявника від 19 березня 2008 року та 7 липня 2009 року, в тій частині, в якій вони стосуються проваджень у господарських судах, було подано більше ніж через шість місяців після винесення остаточного рішення на національному рівні Верховним Судом 31 серпня 2005 року (див. пункт 60 вище). Відповідно, ці скарги мають бути відхилені згідно з пунктами 1 та 4 статті 35 Конвенції.

135. Скарга підприємства-заявника від 19 березня 2008 року на результат розгляду його заяви про перегляд рішення Печерського суду від 17 лютого 2005 року має бути відхилена як несумісна *ratione materiae* з положеннями Конвенції, згідно з підпунктом (а) пункту 3 та пунктом 4 статті 35, оскільки оскаржувані провадження стосувалися не вирішення спору щодо прав чи обов'язків цивільного характеру, а питання прийнятності скарги підприємства-заявника..

В. Щодо суті

136. Суд повторює, що прийнятні скарги підприємства-заявника стосуються двох питань: (і) скасування остаточних рішень у його справах і подальшого поновлення проваджень у лютому 2005 року та (ii) стверджуваного порушення принципів незалежності та безсторонності під час проваджень у господарських судах у 2005 році. Суд розгляне ці питання по черзі для того, щоб визначити, чи відповідають оскаржувані провадження вимогам справедливості в розумінні статті 6 Конвенції.

1. Доводи сторін

(а) Уряд

(i) Скасування остаточних рішень у його справах і подальше поновлення проваджень у лютому 2005 року

137. Уряд стверджував, що скасування рішень у лютому 2005 року не тягнуло за собою жодного порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

138. Зокрема, рішення господарських судів від 19 серпня та 22 жовтня 2004 року були оскаржені Генеральним прокурором у звичайному касаційному порядку. При цьому строк на касаційне оскарження було продовжено з поважних підстав через те, що Генерального прокурора не було своєчасно повідомлено про зазначені рішення. Після короткої затримки строк було продовжено, і це питання вирішувалося на розсуд Верховного Суду. На відміну від ситуації, що мала місце у справі *«Совтрансавто Холдинг» проти України»* (*Sovtransavto Holding v. Ukraine*) (№ 48553/99, ЄСПЛ 2002-VII), у даній справі Генеральний прокурор не мав особливого статусу порівняно з іншими сторонами. Генеральний прокурор діяв від імені держави, інтереси якої були порушені оскаржуваними рішеннями, ухваленими з порушенням норм матеріального і процесуального права. Скасування цих рішень не мало наслідком жодної зміни правового статусу підприємства-заявника, як власника акцій Криворіжсталі, і не завадило його участі в подальшому новому розгляді справи.

139. Що стосується проваджень у судах загальної юрисдикції, Уряд стверджував, що порядок перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами було використано для усунення судових помилок, допущених під час здійснення правосуддя, та надання засобу юридичного захисту охоронюваного законом інтересу або права Н. на участь у приватизації Криворіжсталі. Цей інтерес або право було підтверджено рішенням Конституційного Суду від 1 грудня 2004 року після розгляду справи підприємства-заявника у судах першої та апеляційної інстанцій; отже, це рішення не було взято судами до уваги. Розглядаючи справу з урахуванням цього рішення, Печерський суд не вийшов за межі своїх повноважень. У будь-якому випадку, завдання Суду полягає не в тому, щоб замінити собою національні суди при тлумаченні та застосуванні національного права.

(ii) Стверджуване недотримання гарантій незалежності та безсторонності

140. Уряд стверджував, що відповідні положення законодавства надавали достатні гарантії незалежності та безсторонності судової влади завдяки спеціальному порядку призначення та звільнення суддів, спеціальному правовому і соціальному статусу і захисту суддів,

суддівському самоврядуванню, гарантіям належного фінансового забезпечення судів та закріплених на законодавчому рівні забороні впливу на суддів.

141. Твердження підприємства-заявника щодо чинення неправомірного тиску з боку органів влади на суддів господарських судів, які розглядали його справу після виборів 2004 року, не має під собою жодних підстав. Спірні заяви було зроблено в ході політичних дебатів на тему, що становила суспільний інтерес, і вони не мали жодного впливу на рішення судів у справі підприємства-заявника.

142. Уряд далі стверджував, що підприємство-заявник мало достатньо можливостей для того, щоб заявити відвід суддям, які розглядали його справу, а суди винесли обґрунтовані рішення в цій частині.

(b) Підприємство-заявник

(i) Скасування остаточних рішень у його справах і подальше поновлення проваджень у лютому 2005 року

143. Підприємство-заявник заявило, що скасування рішень господарських судів від 19 серпня та 22 жовтня 2004 року було здійснено не в звичайному порядку, оскільки строки на касаційне оскарження цих рішень вже були пропущені на той момент, коли Генеральний прокурор подав свою скаргу до Верховного Суду. До того ж, оскаржувані рішення було скасовані після того, як своє остаточне рішення з цього питання було винесено Верховним Судом у справах, що розглядалися в судах загальної юрисдикції. Крім того, за словами підприємства-заявника, Генеральний прокурор не навів вагомих підстав для обґрунтування свого клопотання про поновлення строку на касаційне оскарження. І таких підстав взагалі не існувало, оскільки Генеральному прокурору мало бути відомо про хід цих проваджень; на початку цих проваджень участь Генеральної прокуратури в них була визнана обов'язковою, і подальші провадження проводилися під пильною увагою громадськості та з висвітленням у ЗМІ.

144. Що стосується проваджень у загальних судах, Н., яка не була стороною проваджень, що були припинені згідно з остаточним рішенням Верховного Суду від 27 грудня 2004 року, а, отже, не мала права на подання апеляційної скарги у зв'язку з нововиявленими обставинами, не надала достатнього обґрунтування своєї заяви про перегляд справи підприємства-заявника. Висновки, наведені у рішенні Конституційного Суду від 1 грудня 2004 року, були розмитими і не могли бути підставою для її вступу у справу підприємства-заявника. Підприємство-заявник також вказало на той факт, що скарга в порядку нагляду, подана Н., була розглянута тим самим суддею Печерського

суду, який розглядав справу в першій інстанції в серпні 2004 року (див. пункт 70 вище).

(ii) *Стверджуване недотримання гарантій незалежності та безсторонності*

145. Підприємство-заявник підтримало свої скарги на стверджуване недотримання гарантій незалежності та безсторонності, пославшись на виступ Президента України 25 травня 2006 року, в якому він розкритикував судову систему України і заявив про «глибоку корумпованість» судів. Підприємство-заявник також стверджувало, що про упередженість судів свідчить той факт, що провадження в господарських судах були поновлені того самого дня, що й провадження в цивільних судах (див. пункти 42 та 78 вище).

2. Оцінка Суду

(а) Загальні принципи

(i) *Скасування остаточних рішень*

146. Суд зауважує, що відповідні принципи Конвенції було визначено в справах *«Брумареску проти Румунії» (Brumărescu v. Romania)* ([ВП], № 28342/95, пп. 61-62, ЄСПЛ 1999-VII) та *«Рябих проти Росії» (Ryabikh v. Russia)* (№ 52854/99, пп. 51-52, ЄСПЛ 2003-X). Зокрема, у згаданій вище справі *«Рябих проти Росії»* Суд постановив:

«51. ... [П]раво на справедливий судовий розгляд у суді, гарантоване пунктом 1 статті 6 Конвенції, повинно тлумачитися у світлі Преамбули до Конвенції, в якій, в її відповідній частині, верховенство права визнається частиною спільного спадку Договірних Держав. Одним із основоположних аспектів верховенства права є принцип правової визначеності, який, між іншого, передбачає, що прийняте судами остаточне рішення не може піддаватись сумніву (див. згадане вище рішення у справі *«Брумареску проти Румунії»*, п. 61).

52. Правова визначеність передбачає повагу до принципу *res judicata* (там само, п. 62), тобто принципу остаточності судового рішення. Цей принцип закріплює, що жодна зі сторін не має права вимагати перегляду остаточного і обов'язкового судового рішення лише з метою проведення повторного слухання справи і постановлення нового рішення. Повноваження судів вищої ланки з перегляду рішень повинні здійснюватися для виправлення судових помилок, помилок у здійсненні правосуддя, а не для проведення нового розгляду. Перегляд справи не повинен вважатися завуальованою формою оскарження, а сама лише можливість існування двох точок зору щодо предмету розгляду не є підставою для нового розгляду справи. Відступ від цього принципу може бути виправданий лише тоді, коли цього вимагають вагомі і непереборні обставини».

147. В низці подальших рішень Суд постановляв, що принципом правової визначеності можна поступитися для забезпечення виправлення «істотного недоліку». Наприклад, він наголошував, що

сам тільки висновок про те, що розслідування у справі заявника було «неповним і одностороннім» або призвело до «помилкового» виправдання, не може, сам по собі, за відсутності юрисдикційних помилок чи серйозних порушень судової процедури, зловживань владою, явних помилок у застосуванні норм матеріального права чи будь-яких інших вагомих підстав, що впливають з інтересів правосуддя, свідчити про наявність істотного недоліку у попередньому провадженні (див., наприклад, «*ПіЕсЕмЕй, спол. с р.о.*» проти Словаччини» (*PSMA, spol. s r.o.v. Slovakia*), № 42533/11, пп. 69-70, від 9 червня 2015 року, з подальшими посиланнями).

(ii) *Гарантії незалежності та безсторонності*

148. Відповідно до практики Суду, для того, щоб встановити, чи може суд вважатися «незалежним» для цілей пункту 1 статті 6, необхідно, зокрема, звернути увагу на спосіб призначення його членів та строк їхніх повноважень, наявність гарантій від зовнішнього тиску та наявність зовнішніх ознак незалежності. Щодо вимоги «безсторонності» у розумінні пункту 1 статті 6, існує два аспекти цієї вимоги. По-перше, суд повинен бути суб'єктивно вільним від особистих упереджень чи зацікавленості в результаті справи. По-друге, він також має бути об'єктивно безстороннім, тобто має запропонувати достатні гарантії для виключення будь-яких обґрунтованих сумнівів у цьому відношенні. Згідно з об'єктивним критерієм, має бути встановлено, поза межами особистої поведінки суддів, чи немає фактів, що можуть бути перевірені, які можуть породжувати сумніви щодо безсторонності суддів. При цьому навіть зовнішні ознаки можуть мати певне значення. Ключовим питанням є питання довіри, яку суди в демократичному суспільстві мають вселяти суспільству і, перш за все, сторонам у процесі (див., з-поміж інших джерел, «*Клейн та інші проти Нідерландів*» (*Kleyn and Others v. the Netherlands*) [ВП], №№ 39343/98 та 3 інші, №№ 190-91, ЄСПЛ 2003-VI).

149. При вирішенні питання про те, чи в даній справі існують законні підстави для побоювання, що цих вимог не було дотримано, позиція сторони має важливе, але не вирішальне значення. Вирішальним є те, чи можна вважати такі побоювання об'єктивно виправданими (див. згадане вище рішення у справі «*Клейн та інші проти Нідерландів*», п. 194).

150. Поняття незалежності та об'єктивної безсторонності тісно пов'язані між собою, і, відповідно, Суд розгляне ці питання разом, оскільки вони стосуються даної справи (див. згадане вище рішення у справі «*Клейн та інші проти Нідерландів*», п. 192).

(b) Застосування загальних принципів до даної справи

151. Повертаючись до даної справи, Суд зауважує, що обидві групи проваджень, про які йдеться, було закрито ще до лютого 2005 року. Після двох видів оскарження – в апеляційному порядку у зв’язку з нововиявленими обставинами в рамках проваджень у судах загальної юрисдикції та в касаційному порядку в рамках проваджень у господарських судах – судові рішення, винесені на користь підприємства-заявника, які мали силу остаточних судових рішень, було скасовано, і обидві групи проваджень було поновлено. Суд розгляне скарги підприємства-заявника стосовно кожного з цих двох груп проваджень окремо.

(i) Провадження в судах загальної юрисдикції

152. Суд зауважує, що провадження в судах загальної юрисдикції були припинені згідно з остаточним рішенням Верховного Суду від 27 грудня 2004 року. Приблизно через місяць провадження були поновлені у зв’язку з нововиявленими обставинами на підставі скарги, поданої приватною особою. Ця особа не брала участі у первісному провадженні, а, отже, згідно з законодавством України, чинним на той час, вона не мала права на подання такої скарги (див. пункт 96 вище).

153. Суд зауважує, що ця ситуація дещо подібна до тієї, що мала місце в справі «*«Дія 97» проти України» (Diya 97 v. Ukraine)*» (№ 19164/04, від 21 жовтня 2010 року), яка також стосувалася перегляду закритої цивільної справи після відступу національного суду від чинних процесуальних норм. Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу особи, яка не мала права її подавати. У тій справі Суд дійшов висновку про необґрунтованість такого рішення і порушення принципу правової визначеності. У цій справі Суд не вбачає жодних підстав для відступу від таких висновків.

154. До того ж, беручи до уваги мотивувальну частину скарги Н., це була «завуальована форма оскарження», а не «добросовісне намагання виправити помилку у здійсненні правосуддя» (див., наприклад, *«Праведная проти Росії» (Pravednaya v. Russia)*, № 69529/01, п. 33, від 18 листопада 2004 року). Її скарга спиралася по суті на той аргумент, який вже було розглянуто і відхилено в рамках первісного провадження, а саме що гарантоване законом право кожного громадянина на участь у приватизації державного майна було незаконно обмежене у процесі приватизації Криворіжсталі (див. пункти 37 та 67 вище). Аналогічний аргумент було також відхилено під час провадження, ініційованого Н. та ще двома особами в травні-червні 2004 року (див. пункти 27 та 28 вище).

155. Незважаючи на те, що Печерський суд постановив, що рішення Конституційного Суду від 1 грудня 2004 року було нововиявленими обставинами у справі підприємства-заявника, проте ані в рішенні

Печерського суду від 17 лютого 2005 року, ані в доводах Уряду не було доведено, що висновки, зроблені в зазначеному рішенні, які стосувалися відносин між акціонерним товариством та його акціонерами, змінили або могли змінити позицію судів у первісних провадженнях, а саме: що права громадян на участь у приватизації Криворіжсталі не були обмежені, оскільки вони мали можливість створювати підприємства і брати участь у конкурсі через них (див. пункти 37, 67 та 99 вище).

156. У будь-якому випадку Суд вважає, що ані скарга Н., ані рішення Печерського суду від 17 лютого 2005 року не спиралися на наявність «вагомих і непереборних обставин», які б виправдовували втручання в остаточне і обов'язкове рішення, винесене на користь підприємства-заявника.

ii) Провадження в господарських судах

157. Стосовно проваджень у господарських судах Суд зауважує, що ці провадження було закрито за рішенням Вищого господарського суду від 22 жовтня 2004 року, яким було залишено без змін рішення Господарського суду м. Києва від 19 серпня 2004 року, що було винесено на користь підприємства-заявника. Зазначене рішення Вищого господарського суду не було оскаржено протягом одного місяця – строку, встановленого чинним на той час законодавством (див. пункт 90 вище), а, отже, ці рішення мали силу остаточних судових рішень. Проте після того, як Генеральний прокурор, який діяв в інтересах держави, подав касаційну скаргу більше ніж через два місяці після закінчення зазначеного строку, вищезгадані рішення було скасовано (див. пункти 40-43 вище).

158. В декількох попередніх справах, в яких піднімалися дещо схожі процесуальні питання, Суд постановляв, що якщо строк на касаційне оскарження поновлюється зі спливом значного періоду часу, таке рішення може порушувати принцип правової визначеності. Незважаючи на те, що саме національним судам, перш за все, належить виносити рішення про поновлення строку оскарження, їхня свобода розсуду не є необмеженою. У кожному випадку національні суди повинні встановити, чи виправдовують причини поновлення строку оскарження втручання у принцип остаточності судового рішення (*res judicata*), особливо коли національне законодавство не обмежує дискреційні повноваження судів стосовно часу або підстав для поновлення пропущеного строку, як у даній справі (див. пункт 89 вище). Суди також повинні обґрунтовувати своє рішення про поновлення строку (див., наприклад, «*Пономарьов проти України*» (*Popomaryov v. Ukraine*), № 3236/03, п. 41, від 3 квітня 2008 року, та «*Устименко проти України*» (*Ustimenko v. Ukraine*), № 32053/13, п. 47, від 29 жовтня 2015 року).

159. У даній справі провадження було поновлено приблизно через чотири місяці, що є значно коротшим терміном за той, що сплив у справах *Пономарьова* та *Устименка* (обидві згадуються вище), а саме понад два роки та один рік, відповідно. Проте це не означає, що у даній справі, для цілей пункту 1 статті 6 Конвенції, Верховний Суд користувався необмеженими дискреційними повноваженням, розглядаючи питання про те, чи поновлювати провадження за скаргою Генерального прокурора, поданою з пропуском процесуального строку. Верховний Суд був зобов'язаний застосувати відповідні процесуальні норми відповідно до принципу правової визначеності (див., наприклад, згадане вище рішення у справі «*«Дія 97» проти України*», п. 47, з подальшими посиланнями). Отже, Суд повинен спершу дослідити питання про те, чи було рішення Верховного Суду про поновлення строку на касаційне оскарження належним чином обґрунтоване.

160. Як зазначалося в доводах Уряду, Верховний Суд підтримав доводи Генерального прокурора про те, що йому стало відомо про рішення від 22 жовтня 2004 року зі скарги, поданої народним депутатом, і задовольнив клопотання про поновлення строку (див. пункти 40-42 вище). Незважаючи на те, що завдання Суду полягає не в тому, щоб замінити собою національні суди при оцінюванні обставин, що мають значення для справи, він зазначає, що існує декілька аспектів справи, що є важливими для питання про те, чи може вищенаведений аргумент виправдовувати поновлення справи. По-перше, Генеральну прокуратуру було повідомлено про первісне провадження ще в липні 2004 року, проте жоден її представник не з'явився в судові засідання попри спеціальну ухвалу Вищого господарського суду м. Києва з цього приводу (див. пункт 35 вище). По-друге, у провадженнях брали участь представники різних державних органів і їм того ж дня стало відомо про рішення від 22 жовтня 2004 року, але вони не оскаржили його (див. пункти 32 та 39 вище). У своїй скарзі Генеральний прокурор, який діяв від імені держави, нічого не сказав про те, що зазначених представників було позбавлено можливості захищати відповідні інтереси держави у цій справі. Так само, він не заявляв, що виникла якась проблема з комунікацією в Уряді, внаслідок якої інформація про результат розгляду справи в жовтні 2004 року, що становила суспільний інтерес (див. пункти 13 та 14 вище), не дійшла до зацікавлених осіб. По-третє, навіть якщо припустити, що Генеральну прокуратуру було повідомлено про рішення від 22 жовтня 2004 року 30 грудня 2004 року, не було надано жодних пояснень, чому скаргу було подано більше ніж через місяць після зазначеної дати і чому строк на оскарження мало бути продовжено до 7 лютого 2005 року.

161. Уряд не стверджував, що Верховний Суд взяв до уваги ці важливі аспекти при винесенні рішення щодо клопотання Генерального прокурора про поновлення строку. Таким чином, Суд не знаходить прийняттого виправдання для рішення Верховного Суду про задоволення клопотання Генерального прокурора про поновлення строку оскарження.

162. Суд далі зауважує, що касаційна скарга Генерального прокурора не містила жодної інформації, яка б доводила, що суди нижчих інстанцій припустилися судової помилки, яка прирівнювалася до помилки при здійсненні правосуддя або істотного недоліку (див. пункти 40 та 41 вище). Жодної такої інформації не наведено в рішенні Верховного Суду від 1 березня 2005 року, яким було скасовано рішення судів нижчих інстанцій. Відповідно до наданого Верховним Судом обґрунтування, зазначене рішення є просто наслідком різного тлумачення правових текстів (див. пункт 43 вище). Слід також додати, що Верховний Суд не взяв до уваги можливі наслідки свого рішення для принципів остаточності судового рішення (*res judicata*) та правової визначеності в контексті припиненого провадження, а також для пов'язаних із цим інтересів сторін, зокрема інтересів підприємства-заявника.

163. З огляду на вищезазначене, Суд доходить висновку, що, прийнявши скаргу Генерального прокурора, подану з пропуском процесуального строку, і зрештою скасувавши рішення Господарського суду м. Києва від 19 серпня 2004 року та Вищого господарського суду від 22 жовтня 2004 року, Верховний Суд порушив принцип правової визначеності.

164. Суд далі зауважує, що оскаржуване скасування рішень, винесених на користь підприємства-заявника, і подальше поновлення припинених проваджень відбулося після того, як в січні та лютому 2005 року Президентом і Прем'єр-міністром були зроблені заяви щодо приватизації Криворіжсталі (див. пункти 18 та 19 вище). Вони недвозначно висловили думку про те, що підприємство «було вкрадене», що спір має бути переглянутий, і що підприємство має бути повернуте державі. Аналогічні заяви робилися Президентом і Прем'єр-міністром і в той час, коли поновлені справи перебували на розгляді в судах (див. пункти 51, 56 та 62-64 вище).

165. Уряд стверджував, що ці заяви не мали жодного впливу на суддів, які розглядали справу, а підприємство-заявник не надало жодних доказів на підтвердження протилежного. Тим не менше, Суд не бачить жодних підстав для спекуляцій щодо того, який вплив ці заяви могли мати на хід чи результат відповідного судового розгляду (див., з відповідними змінами, згадане вище рішення у справі «Совтрансавто-Холдинг» проти України», п. 80; «Агрокомплекс проти України» (*Agrokompleks v. Ukraine*), № 23465/03, п. 134, від 6

жовтня 2011 року; «Кінський проти Чеської Республіки» (*Kinsky v. the Czech Republic*), № 42856/06, п. 112, від 9 лютого 2012 року; та «Івановський проти колишньої Югославської Республіки Македонія» (*Ivanovski v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*), № 29908/11, п. 147, від 21 січня 2016 року). Суд вважає, що розглянуті разом та у сукупності питання щодо оскаржуваних заяв, зроблених вищими посадовими особами держави в період з січня по квітень 2005 року, та щодо необгрунтованого рішення Верховного Суду про перегляд справи, об'єктивно пролили яскраве світло на питання щодо незалежності та безсторонності господарських судів, які мали розглядати справу.

166. За цих обставин Суд не вважає за необхідне розглядати аргумент Уряду щодо національних гарантій незалежності та безсторонності суддів (див., з відповідними змінами, згадане вище рішення у справі «Агрокомплекс проти України», пп. 132 та 136). Аргумент Уряду про те, що підприємство-заявник мало процесуальні засоби для усунення стверджуваного порушення вже було розглянуто і відхилено Судом при розгляді питання щодо прийнятності цієї частини скарг підприємства-заявника (див. пункт 129 вище).

(iii) Висновок

167 З огляду на вищезазначені міркування, Суд доходить висновку, що рішення, які мали наслідком скасування рішень судів загальної юрисдикції від 25 серпня та 1 і 27 грудня 2004 року, а також рішень господарських судів від 19 серпня та 22 жовтня 2004 року, порушили принцип правової визначеності і відповідні законні інтереси підприємства-заявника стосовно остаточного вирішення спору щодо його цивільних прав в рамках зазначених проваджень. Оскаржувані провадження, розглянуті в цілому і з урахуванням заяв, зроблених Президентом і Прем'єр-міністром в період з січня по квітень 2005 року, не відповідали вимогам справедливості в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції. Відповідно, Суд відхиляє заперечення Уряду, які були раніше приєднані до розгляду заяви по суті (див. пункти 116 та 131 вище), щодо наявності у підприємства-заявника статусу потерпілого і його побоювання щодо незалежності та безсторонності господарських судів, які розглядали його справу, і не вважає за необхідне розглядати інші скарги підприємства-заявника стосовно скасування зазначених рішень у контексті цієї частини справи (див. пункти 102 та 103 вище).

168. Таким чином, у цій частині мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 1 ПРОТОКОЛУ № 1 ДО КОНВЕНЦІЇ

169 Підприємство-заявник скаржилося на порушення статті 1 Протоколу № 1 у зв'язку зі (i) стверджуваним незабезпеченням органами влади можливості для нього володіти своїм майном відповідно до остаточних і обов'язкових рішень, ухвалених у його справах до січня 2005 року; (ii) скасуванням цих рішень в лютому 2005 року і різними недоліками у пов'язаних провадженнях (див. пункти 102 та 103 вище); (iii) стверджуваною невідповідністю прийнятих судами рішень після поновлення проваджень у 2005 році; та (iv) стверджуваною відсутністю незалежного і безстороннього перегляду його справ у 2005 році. Підприємство-заявник також скаржилося на те, що його було незаконно позбавлено його майна – 93,02% акцій Криворіжсталі – через політичну опозицію одного з його власників до влади, а також що органи влади не відшкодували йому витрати, пов'язані з поліпшенням цих активів. Стаття 1 Протоколу № 1 передбачає таке:

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів».

A. Щодо прийнятності

1. Доводи сторін

(a) Уряд

170. Уряд висунув заперечення щодо прийнятності скарг підприємства-заявника за статтею 1 Протоколу № 1 у зв'язку з невичерпанням національних засобів юридичного захисту, недотриманням правила шестимісячного строку і відсутністю у підприємства заявника статусу потерпілого.

171. Зокрема, Уряд стверджував, що для дотримання правила вичерпання національних засобів юридичного захисту за пунктом 1 статті 35 Конвенції стосовно цієї частини своїх скарг підприємство-заявник мало звернутися до господарських судів з позовом про визнання його добросовісним набувачем акціонерного капіталу Криворіжсталі, виходячи з того, що йому не було відомо, що органи

влади, передавши йому спірні акції, діяли з перевищенням своїх повноважень (*ultra vires*) (див. пункт 52 вище).

172. Крім того, за словами Уряду, підприємство-заявник не дотрималося правила вичерпання національних засобів юридичного захисту, оскільки його зустрічний позов не було подано згідно з відповідними процесуальними нормами (див. пункт 34 вище). Підприємство-заявник мало подати його окремо або змінити позов, замінивши відповідача з приватного підприємства на органи влади.

173. Уряд далі аргументував, що підприємство-заявник не мало статусу потерпілого у зв'язку зі ствердженням позбавленням його власного майна, оскільки воно подало свої відповідні скарги за статтею 1 Протоколу № 1 ще до завершення судового розгляду стосовно права власності на акціонерний капітал Криворіжсталі 31 серпня 2005 року (див. пункт 60 вище). З тієї самої причини Уряд стверджував, що зазначені скарги були передчасними.

174. Уряд стверджував, що, оскільки підприємство-заявник не заявляло скарги згідно з цим положенням в період з 31 серпня 2005 року по 28 лютого 2006 року, тобто протягом шестимісячного строку після прийняття Верховним Судом остаточного рішення у його справі (див. пункт 60 вище), ця частина скарги може також бути відхилена як така, що була подана з пропуском процесуального строку.

(б) Підприємство-заявник

175. Підприємство-заявник оскаржило доводи Уряду, стверджуючи, що основне питання у цій справі - дійсність договору від 14 червня 2004 року - було вирішене в рамках проваджень у господарських судах (див. пункт 51 вище), тоді як порядок визнання статусу добросовісного набувача не мав жодного значення для даного спору.

176. Підприємство-заявник також повторило свій аргумент про те, що його скарги до Вищого господарського суду та Верховного Суду не були ефективним засобом юридичного захисту, оскільки рішення Господарського суду м. Києва від 22 квітня 2005 року набуло чинності 2 червня 2005 року, а органи державної влади розпочали процес реприватизації ще до того, як суди вищих інстанцій розглянули його скарги (див. пункт 125 вище).

2. Оцінка Суду

177. З самого початку Суд зауважує, що скарга підприємства-заявника щодо незабезпечення органами влади виконання остаточних рішень, ухвалених у його справах до січня 2005 року, є цілком необґрунтованою. Зокрема, підприємство-заявник не зазначило, які заходи мали бути вжиті органами влади у зв'язку з цим.

178. Крім того, Суд відхилив скаргу підприємства-заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції щодо стверджуваної невідповідності рішень, прийнятих судами після поновлення проваджень у 2005 році, як явно необґрунтовану (див. пункти 118 та 119 вище), і відсутні підстави для прийняття іншого рішення стосовно аналогічної скарги підприємства-заявника за статтею 1 Протоколу № 1.

179. Суд далі зауважує, що підприємство-заявник не надало достовірних доказів на обґрунтування своєї скарги щодо позбавлення його майна, що йому належало, через те, що один із його власників перебував у політичній опозиції до влади.

180. Таким чином, ці частини скарг підприємства-заявника за статтею 1 Протоколу № 1 слід відхилити згідно з підпунктом (а) пункту 3 та пунктом 4 статті 35 Конвенції.

181. Суд далі зауважує, що решта скарг підприємства-заявника згідно з вищенаведеним положенням по суті спирається на доводи про те, що в результаті несправедливого судового розгляду його справи його було незаконно позбавлено його майна (див. пункт 169 вище). Ці скарги тісно пов'язані зі скаргами за пунктом 1 статті 6 Конвенції, які Суд розглянув вище і визнав прийнятними (див. пункти 117 та 132 вище). Уряд не навів нових аргументів, які б могли переконати Суд відступити від цих висновків щодо цієї частини скарг підприємства-заявника за статтею 1 Протоколу № 1. Зокрема, Уряд не довів, що звернення підприємства-заявника до господарських судів з позовом про його визнання добросовісним набувачем або подання ним зустрічного позову в інший спосіб могло б усунути стверджувані процесуальні недоліки або могло б призвести до іншого результату розгляду його справи. Відповідно, ця частина скарг підприємства-заявника за статтею 1 Протоколу № 1 так само має бути визнана прийнятною.

В. Щодо суті

182. Підприємство-заявник скаржилося, що несправедливий порядок розгляду його скарги щодо права власності на акціонерний капітал Криворіжсталі потягнув за собою порушення його права на мирне володіння його майном згідно зі статтею 1 Протоколу № 1.

183. Уряд стверджував, що підприємство-заявник було позбавлене акцій Криворіжсталі на законних підставах і в суспільних інтересах забезпечення справедливої та ефективної приватизації та найкращого фінансового результату для державного бюджету і місцевих та регіональних бюджетів. За словами Уряду, держави користуються широкою свободою розсуду в цьому питанні. Крім того, стверджуване позбавлення права не було непропорційним, оскільки підприємству-заявнику одразу була повернута сума, сплачена ним за акції, і

підприємство-заявник не вимагало жодної додаткової компенсації. Таким чином, воно не несло жодного надмірного особистого тягара.

184. Суд повторює, що стаття 1 Протоколу № 1 містить три окремі норми: перша норма, викладена в першому реченні першого абзацу, має загальний характер і проголошує принцип мирного володіння майном; друга норма, що міститься в другому реченні першого абзацу, стосується позбавлення майна та встановлює певні умови для цього; третя норма, викладена в другому абзаці, визнає за державами, серед іншого, право контролювати використання майна відповідно до загальних інтересів. Другу і третю норми, які стосуються конкретних випадків втручання у право на мирне володіння майном, необхідно тлумачити у світлі загального принципу, закладеного першою нормою (див., з-поміж інших джерел, *«Спорронг і Льоннрот проти Швеції» (Sporrong and Lönnroth v. Sweden)*, від 23 вересня 1982 року, п. 61, серія А № 52, та *«Депаль проти Франції» (Depalle v. France)* [ВП], № 34044/02, п. 77, ЄСПЛ 2010).

185. Суд далі наголошує на тому, що перша і найважливіша вимога статті 1 Протоколу № 1 полягає в тому, що будь-яке втручання державного органу у право на мирне володіння майном повинно бути законним: друге речення першого абзацу цієї статті дозволяє позбавляти майна лише «на умовах, передбачених законом», а другий абзац визнає, що держави мають право здійснювати контроль за користуванням майном, вводячи в дію «закони». До того ж, принцип верховенства права, що є одним із основних принципів демократичного суспільства, є властивим усім статтям Конвенції (див. *«Капітал Банк АД проти Болгарії» (Capital Bank AD v. Bulgaria)*, № 49429/99, пп. 132-33, ЄСПЛ 2005-XII (витяги), з подальшими посиланнями на рішення у справі *«Іатридіс проти Греції» (Iatridis v. Greece)* [ВП], № 31107/96, п. 58, ЄСПЛ 1999-II).

186. Принцип законності також припускає, що відповідні положення національного права є достатньо доступними, чітко сформульованими та передбачуваними у своєму застосуванні (див. *«Бейлер проти Італії» (Beyeler v. Italy)* [ВП], № 33202/96, пп. 109-10, ЄСПЛ 2000-I). Аналогічним чином, національне законодавство повинно надавати засіб юридичного захисту від свавільних втручань органів державної влади в права, гарантовані Конвенцією (див. *«Хасан та Чауш проти Болгарії» (Hasan and Chaush v. Bulgaria)* [ВП], № 30985/96, п. 84, ЄСПЛ 2000-XI). Дійсно, стаття 1 Протоколу № 1 не містить чітких процесуальних вимог, а відсутність судового перегляду не прирівнюється сама по собі до порушення зазначеного положення (див. *«Фредін проти Швеції» (Fredin v. Sweden)* (№ 1), від 18 лютого 1991 року, п. 50, серія А № 192, та *«Ес.Сі. Антарес Транспорт С.А.» та «Ес.Сі. Трансробі С.Р.Л.» проти Румунії» (S.C. Antares Transport S.A. and S.C. Transroby S.R.L. v. Romania)*, № 27227/08, п. 46, від 15

грудня 2015 року). Тим не менше, це означає, що будь-яке втручання в мирне володіння майном повинно супроводжуватися процесуальними гарантіями, які надають відповідній фізичній чи юридичній особі обґрунтовану можливість представити свою позицію перед відповідальними органами влади з метою ефективного оскарження заходів втручання в права, гарантовані цим положенням. Під час з'ясування того, чи була ця умова виконана, необхідно провести всебічний розгляд відповідних судових та адміністративних процедур (див. *«Йокела проти Фінляндії»* (*Jokela v. Finland*), № 28856/95, п. 45, ЄСПЛ 2002-IV з подальшими посиланнями, та *«Столярова проти Росії»* (*Stolyarova v. Russia*), № 15711/13, п. 43, від 29 січня 2015 року).

187. Крім того, будь-яке втручання в користування правами чи свободами, визнаними Конвенцією, повинно переслідувати законну мету. Вже сам принцип «справедливого балансу», закріплений у статті 1 Протоколу № 1, припускає існування загального інтересу суспільства. До того ж, слід наголосити на тому, що різні норми, включені до статті 1, не є відокремленими одна від одної в тому сенсі, що вони не пов'язані одна з одною і що друга і третя норми стосуються лише особливих випадків. Одним із наслідків цього є те, що існування «суспільного інтересу», що вимагається згідно з другим реченням, або «загального інтересу» відповідно до другого абзацу, насправді впливає із принципу, закріпленого в першому реченні, отже втручання в здійснення права на мирне володіння майном в розумінні першого речення статті 1 також повинно переслідувати мету в суспільних інтересах (див. згадане вище рішення у справі *«Беєлер проти Італії»*, п. 111).

188. Крім того, стаття 1 Протоколу № 1 вимагає, щоб будь-яке втручання було обґрунтовано пропорційним переслідуваній меті (див. *«Ян та інші проти Німеччини»* (*Jahn and Others v. Germany*) [ВП], №№ 46720/99, 72203/01 та 72552/01, пп. 81-94, ЄСПЛ 2005-VI). Необхідний справедливий баланс не буде досягнуто, якщо на відповідну особу буде покладено особистий та надмірний тягар (див. згадане вище рішення у справі *«Спорронг та Льоннрот проти Швеції»*, пп. 69-74).

189. Повертаючись до даної справи, Суд зауважує, що виходить, що сторони дійшли спільної згоди, що мало місце втручання в право підприємства-заявника на мирне володіння майном, яке у кінцевому підсумку прирівнювалося до «позбавлення» його власності.

190. Основне питання, щодо якого сторони розійшлися в поглядах, полягало в тому, чи було це втручання законним в розумінні статті 1 Протоколу № 1; при цьому основні доводи підприємства-заявника стосувалися порядку ведення провадження, що закінчилося ухваленням рішення про позбавлення його акцій Криворіжсталі. Суд розгляне ці доводи по черзі.

191 Зокрема, підприємство-заявник стверджувало, що статтю 1 Протоколу № 1 було порушено через скасування остаточних рішень у його цивільних і господарських справах в лютому 2005 року. У цьому відношенні Суд зауважує, що ним було встановлено, що скасування, про яке йдеться, було здійснено з порушенням вимоги правової визначеності згідно з пунктом 1 статті 6 Конвенції (див. пункт 167 вище). Проте ситуація у даній справі відрізняється від переважної більшості справ, в яких Суд визнавав порушення статті 1 Протоколу № 1 у зв'язку зі скасуванням остаточних і обов'язкових рішень (див., наприклад, *«Агротехсервіс проти України» (Agrotehservis v. Ukraine)*, № 62608/00, від 5 липня 2005 року, та *«Тімотієвіч проти України» (Timotiyevich v. Ukraine)*, № 63158/00, від 8 листопада 2005 року).

192 У даній справі рішеннями національних судів, скасування яких Суд визнав таким, що суперечить принципу правової визначеності, прямо не передбачалася передача права власності на акціонерний капітал чи акції Криворіжсталі підприємству-заявнику. У 2004 році, коли суди розглядали справи підприємства-заявника, воно формально та фактично володіло спірним майном. Хоча господарські суди також підтвердили право власності підприємства-заявника на це майно і заборонили здійснювати будь-які дії, які могли порушити зазначене право власності, жодна зі сторін не була зобов'язана вживати якихось конкретних заходів у зв'язку з цим (див., для порівняння і протиставлення, рішення у справі *«Іванова проти України» (Ivanova v. Ukraine)*, № 74104/01, п. 37, від 13 вересня 2005 року, згідно з яким відповідач у первісному провадженні був зобов'язаний вжити конкретних заходів для перешкоджання заявниці у користуванні її майном).

193. Суд далі зауважує, що підприємство-заявник офіційно та фактично було позбавлене акцій Криворіжсталі в червні 2005 року (див. пункт 21 вище), тобто після того, як спір було вирішено по суті рішенням Київського апеляційного господарського суду від 2 червня 2005 року, яке, згідно з встановленою процедурою, підлягало примусовому виконанню того ж дня (див. пункти 56-57 вище).

194. Тим не менше, Суд бере до уваги той факт, що оскаржуване скасування попередніх рішень, винесених на користь підприємства-заявника, створило ситуацію правової невизначеності, по суті скасувавши захист правомірності права власності підприємства-заявника на акціонерний капітал Криворіжсталі, що був гарантований принципом остаточності судового рішення, і призвівши до повного перегляду цієї справи (див. пункт 167 вище). Таким чином, навіть незважаючи на те, що оскаржуване скасування безпосередньо не призвело до змін у праві власності підприємства-заявника на акції Криворіжсталі чи у фактичному володінні акціями Криворіжсталі, можна стверджувати, що воно могло становити втручання в права

підприємства-заявника на зазначене майно (див., з відповідними змінами, *«Рисовський проти України» (Rysovsky v. Ukraine)*, № 29979/04, п. 68, від 20 жовтня 2011 року).

195. У будь-якому випадку, у цій справі рішення, які призвели до поновлення проваджень у справі підприємства-заявника, не можуть розглядатися ізольовано. Слід взяти до уваги той факт, що підприємству-заявнику, на відміну від заявників у згаданих вище справах *«Агротехсервіс проти України»*, *«Іванова проти України»* та *«Тімотієвіч проти України»*, зрештою була присуджена і фактично виплачена компенсація за втрачене ним майно. Хоча підприємство-заявник стверджувало, що ця сума не покрила збитки, завдані йому в результаті позбавлення його майна, що йому належало, жодних доказів на підтвердження цього аргументу надано не було.

196. Оскільки підприємство-заявник стверджувало, що його було незаконно позбавлено його майна через інші процесуальні недоліки у національних провадженнях, Суд повторює, що не кожен процесуальний недолік у справі призводить до втручання у право власності з порушенням «принципу законності» (див. *««Україна-Тюмень» проти України»*, № 22603/02, п. 52, від 22 листопада 2007 року).

197. Суд нагадує, що в деяких виняткових випадках він визнавав порушення статті 1 Протоколу № 1 у зв'язку з несправедливим порядком ведення відповідного судового розгляду, у тому числі «кричущим втручанням» органів державної влади на найвищому рівні в цей судовий розгляд (див. згадане вище рішення у справі *««Совтрансавто-Холдинг» проти України»*, пп. 97-98, та згадане вище рішення у справі *«Агрокомплекс проти України»*, пп. 135, 138 та 170).

198. Суд не помітив нічого подібного у даній справі, оскільки вона не стосується такого роду втручання державних службовців у судовий процес, яке мало місце у справах *««Совтрансавто-Холдинг» проти України»* та *«Агрокомплекс проти України»*, які обидві згадуються вище. Крім того, немає підстав для висновку про те, що під час оскаржуваних проваджень у даній справі були допущені настільки суттєві недоліки, щоб результат судового розгляду більше не можна було вважати прийнятним, або щоб рішення, винесені господарськими судами в період з квітня по серпень 2005 року (див. пункти 51, 56, 59 та 60 вище), суперечили «принципу законності» в розумінні статті 1 Протоколу № 1. Підприємство-заявник також не довело, що йому було відмовлено в можливості ефективно захищати свої відповідні майнові права та інтереси у рамках поновлених проваджень у господарських судах.

199. Суд далі зауважує, що підприємство-заявник не оспорювало аргумент Уряду про те, що оскаржуване втручання було здійснено в

суспільних інтересах. Підприємство-заявник також не довело, що воно було змушене нести надмірний особистий тягар.

200. З огляду на вищезазначене, Суд доходить висновку, що статтю 1 Протоколу № 1 порушено не було.

III. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

201. Підприємство-заявник скаржилося за статтями 10, 11 та 14 Конвенції, стверджуючи, що воно стало жертвою переслідування з боку органів влади за політичну діяльність одного з його власників.

202. Підприємство-заявник також скаржилося за статтею 18 Конвенції, що процесуальні обмеження, які були застосовані до нього під час судового розгляду, за результатами якого було ухвалено рішення Печерського суду від 17 лютого 2005 року, і саме це рішення були політично мотивованими.

203. Дослідивши решту скарг підприємства-заявника, у світлі всіх наявних матеріалів, а також настільки, наскільки оскаржувані питання належать до його компетенції, Суд вважає, що вони не розкривають жодних ознак порушення прав та свобод, передбачених Конвенцією чи протоколами до неї. Відповідно, Суд відхиляє їх як явно необґрунтовані, згідно з пунктами 3 та 4 статті 35 Конвенції.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

204. Стаття 41 Конвенції передбачає таке:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

1. Доводи сторін

(a) Підприємство-заявник

205. Підприємство-заявник вимагало відшкодування матеріальної шкоди в розмірі 12 900 000 000 доларів США, що на момент розгляду справи було еквівалентно приблизно 10 000 000 000 євро, посиляючись в основному на збільшення ціни Криворіжсталі, дохід, отриманий компанією у 2005-2007 рр., та стверджувану втрату дивідендів підприємством-заявником.

(b) Уряд

206. Уряд оскаржив цю вимогу підприємства-заявника.

(c) Третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору

207. Компанія «АрселорМіттал Дуйсбург ГмбХ» (ArcelorMittal Duisburg GmbH) заявила, що вона інвестувала значні кошти в Криворіжсталь з моменту придбання цього підприємства в жовтні 2005 року і побоюється, що може понести значні збитки, якщо підприємство-заявник виграє цю справу.

208. Зокрема, компанія «АрселорМіттал Дуйсбург ГмбХ» вважала, що, звернувшись із своєю заявою до Суду, підприємство-заявник у кінцевому підсумку намагалося відновити свої права власності на Криворіжсталь. За словами компанії «АрселорМіттал Дуйсбург ГмбХ», якщо Суд дійде висновку, що під час національних проваджень, про які йдеться, не було дотримано вимог Конвенції, підприємство-заявник може вимагати перегляду його справи на національному рівні, що може створити підстави для скасування результатів приватизації Криворіжсталі 2005 року і потягнути за собою втрату компанією «АрселорМіттал Дуйсбург ГмбХ» права власності на це підприємство.

2. Оцінка Суду

209. Суд не вбачає жодного причинно-наслідкового зв'язку між визнаним порушенням та стверджуваною матеріальною шкодою підприємства-заявника. Тому Суд відхиляє цю вимогу.

В. Судові витрати

210. Підприємство-заявник не висунуло жодних вимог щодо компенсації судових витрат.

З ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Приєднує* до розгляду по суті заперечення Уряду щодо наявності у підприємства-заявника статусу потерпілого стосовно його скарг за пунктом 1 статті 6 Конвенції щодо скасування остаточних судових рішень, винесених на його користь у лютому 2005 року, і *відхиляє* його;
2. *Приєднує* до розгляду по суті заперечення Уряду щодо того, що скарга підприємства-заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції на порушення гарантій незалежності та безсторонності під час

проваджень у господарських судах у період з лютого по серпень 2005 року є явно необґрунтованою, і *відхиляє* його;

3. *Оголошує* прийнятними такі скарги:
  - (а) скарги підприємства-заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції щодо скасування остаточних судових рішень, винесених на його користь в лютому 2005 року;
  - (b) скаргу підприємства-заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції щодо порушення гарантій незалежності та безсторонності під час проваджень у господарських судах у період з лютого по серпень 2005 року;
  - (с) скарги підприємства-заявника за статтею 1 Протоколу № 1 щодо несправедливого порядку розгляду його скарги стосовно права власності на його майно – 93,02% акціонерного капіталу Криворіжсталі та щодо невідшкодування органами влади його витрат, пов'язаних із поліпшенням цього майна;
4. *Оголошує* решту скарг у заяві неприйнятними;
5. *Постановляє*, що було допущено порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;
6. *Постановляє*, що порушення статті 1 Протоколу № 1 допущено не було;
7. *Відхиляє* вимогу підприємства-заявника щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою і повідомлено письмово 26 червня 2018 року відповідно до пунктів 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Маріалена Цірлі
(Marialena Tsirli)
Секретар секції

Вінсент Е. Де Гаetano
(Vincent A. De Gaetano)
Голова